

לורד גולדה

אני מבין בהחלט מדוע החליטה גולדה מאיר להישאר ראש-משלה עוד ארבע שנים תמימות - לפחות.

שהרי אם לא תהיה ראש-משלה - מה תהיה?
כל חייה היתה עסקנית. זהו מיקצועה. זהו מיקצועה היחיד.

אמנם, לפי האגדה, היתה פעם מורה. אבל זוהי באמת אגדה. היא למדה בסמינר במילוקי, אך מעולם לא עבדה במיקצוע זה ברצינות.

בארץ היתה קצת חברת-קיבוץ, וזה לא הלך. אחר-כך היתה מזכירה בטלגרף-בונה. אבל היא לא היתה שם כתבנית או קצנית או מנהלת-חשבונות. היא היא היתה עסקנית, שליחת-מפלגה.

וכך, מאז ועד עולם, כמשך חמישים שנה ומעלה, גולדה היא עסקנית מיקצועית.

אחת שאינה קוראת ספרים, שאין לה תחביב אינן טלסטואלי או גופני. שאינה מעניינת בשום דבר זולת זה: הפוליטיקה.

כזו אהבתיה ושינאותיה, כזו רגשותיה ויצריה, ואפילו מצבה הבריאותי, קשורים בי נשוא אחד זה: הפוליטיקה.

אם תגיד שלום לפוליטיקה - מה תעשה? במה תבלה את ימיה?

האם תתחיל לעת זיקנה לקרוא, חלילה, ספרים? לגדל סוסים? להרהר על משמעות החיים? לבשל? לעסוק ביוגה?

לא. מאחורי הפוליטיקה רוכצת תהום. הרי אפס הגרול. האין.

גולדה אינה, כמוכן, יחידה במינה. היא אחת מרבים: העסקנים המיקצועיים, נוסח ציון.

לכל אלה, הפרטים מן החיים הפוליטיים היא אסון אישי. **אסון, פשוטו כמשמעו. אסון המשפיע בי מישירין על מצבם הגופני.**

בפרשם מן התפקיד הרם, הם מייותרים. אין להם מה לעשות. הם חשים באפסות. ואז, בדרך פסיכו-סומאטית פשוטה, הם מתמוטטים.

בכור שיטתית נפטר למחרת פרישתו מתפקידו. כך קרה גם לזלמן ארן, ידידה של גולדה. כך קרה לרבים אחרים, שהחליפו את התואר "כ" בתואר "ז". הלך ברור לכל חבריהם, יבליא.

משורה ישחרר רק המוות.

לפני קרוב לשמונה שנים, בכנסת הקודמת, הצעתי הצעת-חוק פרטית שהיה בה פיתרון לבעייה זו, וגם לכמה בעיות אחרות.

אני נזכר בה לאחרונה יסורים, כי שוב נוצר המצב המחריף את הבעייה אחת ארבע שנים.

הכנסת השביעית עומדת לסיום את כהני נתנה, במספרדיוניה מתלהבת עשרות נשמות תהות, רוחות-רפאים פוליטיות.

אלה הם הח"כים היודעים שהם לא יהיו בכנסת הבאה - אם מפני שמיפלגתם צפויה למפלה, אם מפני שסר-חינם בעיני ועדת-המינויים המיפלגתית.

לידם מסתובבים עוד כמה עשרות ח"כים, שאינם בטור-חיים, אולי יבחרו. אולי לא.

בסך הכל, מראה פאתטי למדי.

יש ביניהם אנשים צעירים-יחסית, ואנשים שיש להם מיקצוע מחוץ לפוליטיקה. על אלה אין צורך לרחם. הם ימשיכו את חייהם, ואולי יהיו מאושרים מחוץ לכנסת יותר מאשר בבניין המרובע חסר האוויר הצח.

אולם יש ביניהם הרבה אנשים קשישים, שהם עסקנים מיקצועיים, רקיעסקנים, עסקנים-יורלא.

הם יודעים שלא יהיו עוד בכנסת הבאה, ואין הם יודעים מה ייעשו. הם מרגישים שהם צועדים את הצעדים האחרונים אל תהום הנשייה.

הצעתי לאמץ לעצמנו את השיטה הנהוגה זה מכבר בבריטניה הגדולה - שיטת בית-הלורדים, פוליטיקאי קשיש, ששירת את ארצו ואת מיפלגתו נאמנה, יכול לקוות כי בבוא יומו לפרוש מבית-פשוטי העם (כפי שנקרא בית-הנבחרים הבריטי) יעבור את הרי-מסדרון ויכנס לבית-הבלתי-פשוטים, בית-הלורדים, הרי שוכן באותו בניין.

נכון, בית-הלורדים אינו משפיע בימינו כמו בית-הנבחרים. אבל חבר בית-הלורדים אינו מרגיש שהוא מיותר. הוא ממשיך לטפל בענייני המדינה.

בארץ אין מוסד כזה. עסקנים-שיצא-מכלל-שימוש נזרקים לפת-האשפה הפוליטי, או מועברים למסודות "נחותים" - ההסתדרות והסוכנות היהודית, שהיו במידה רבה לבתי-אבות של עסקנים-פנסיונרים.

כשבילי "כ" משילשום ושר מאתמו, וזהו ירידה נוראה בדרגה. להיות חבר ועדת-האירגון של ההסתדרות, או האגף לחינוך תורני של הסוכנות - זהו גורל הכושול למוות פוליטי.

לא כן בית-הלורדים הבריטי. יש בו, לפעם, ויכוחים מבריקים. סטייה-מלחמה הקשישים מתנצחים בו בחברות מילוליות מושחות, העשויות מפלדה ישנה ומנוסה, הרמה התרבותית והריתורית גבוהה יותר מאשר בבית-נבחרים, שבו מתגוששים "צעירים" גסים ותאווי-שילטון, מרוע לא יקום בישראל בית שני, מעין

מוסדות כאלה קיימים ברוב המדינות המתוקנות. אך הנסיון הבריטי מאלף במיוחד.

פעם היה בית-הלורדים מיכבד הריאקציה, אחוזתם של האצילים ונסיכו הכנפיה, עתירי הקרקעות והמומן. היתה לו סמכות רבה.

בית-הנבחרים הדמוקרטי לחם במשך מאות בשנים כדי לשבור את כוחו של בית-הלורדים. בראשית-המאה היה נדמה שימיו של בית-הלורדים ספורים, וכי במקדם או במאוחר הוא יחוסל כליל.

ואז קרה משהו מוזר, לכאורה: התהליך נפסק, ויוקרת בית הלורדים עלתה שוב.

אחד הגורמים לכך היה שינוי הרכב הבית העליון. ניתן ללורדים לוותר על תואר-האצולה שלהם, ולהיבחר לבית-הנבחרים. לעומת זאת הומצאה אצולה בלתי-תורשתית. אנשים שהצטיינו בשטח מסוים - אלופי-צבא, רופאים, מדענים, מישפטים, מנהיגי-מיפלגות, אנשי תרבות ורוח, גברים ונשים - קיבלו תואר-אצולה שאינם עוברים בירושה. הם הפכו לורדים או ליידיס לימיהיהם, ותפסו את מקומם בבית-הלורדים.

נשפך לתוך הקנקן הישן של בית-הלורדים יין חדש לגמרי.

הבנים המטומטמים של בתי-אצולה עתיקים נעלמו מן הנוף, ובמקומם באו אנשים עתירי ניסיון ויכולת אישית, שיכזו לדון בענייני הרי אומה תוך ניצוד הידע אישי שלהם. מכיוון שדא היו צריכים להיבחר מחדש, כמו הח"כים, הם גם היו משוחררים מהחצים של דיעות המוריות קדומות וקבוצות-אינטרסים.

התוצאה היא שכמה מן הפרורמות החשובות ביותר ש-אני משתדל להעביר ככנסת - ביטול האיסור על הפלות מלאכותיות, האיסור על יחסים הומוסקסואליים ושאר איסורים פרימיטיביים של ימים-עברו - הועברו בבריטניה ביוזמת בית-הלורדים דווקא. חברי בית-הנבחרים, אכלי-החששות, הכפופים למישמעת המיפלגתית, צלעו אחרי החלטות הלורדים, שהכשירו את הקרקע.

דו"ר בן-גוריון, זלמן שור, חמשת הרמטכ"לים של צה"ל, שאינם חברי-כנסת או שרים. שני הרבנים הראשיים לשעבר, וכוהני-הדת המקבילים של העדות החרות. ראשי התעשייה, המיסחר והחקלאות, ותיקי צמרת ההסתדרות, ובראשם יצחק בן-אהרון, אם ייזרק למחרת הבחירות. פינחס רוזן, מאיר יערי, יעקוב חזן, יחנן בדר, שאר חברי-כנסת שסיימו, נגיחה, שלוש קדנציות, והגיע זמנם לפרוש מרצון או מאונס. שופטים-עליונים לשעבר, רופאים, עורכי-דין, פרופסורים, אדריכלים, מדעי-נים, סופרים ואמנים בעלי מעמד מקביל.

כל אלה, ודומיהם, יוכלו למלא תפקיד חשוב ופורה במיסגרת כזאת של מועצת-המדינה.

זה לא יעלה הרבה כסף. כי רוב האנשים האלה מקבלים ממילא, כגמלאות, משכורות מלאות של שרים או חברי-כנסת. אחדים מהם משופעים, משום-מה, במכוניות-שרד ודירות-שרד על חשבון הציבור.

אולם מליאת הכנסת עומד בשימומו במשך שריושה מייחול בשכוע. המועצה תוכל להתכנס שם, נתיח יומיים בכל שבועיים או חודש. הרי דלת שרותי-הכנסת לצורך זה תעשה בסכום פעוטי.

כך יישמר מעמדם של אישים אלה, תינתן להם הזדמנות מכובדת להוסיף ולתרום משהו לחיים הציבוריים - ובאותה שעה יתווסף בלם קטן אך חשוב למכונה הדוהרת של שירות הרוב המיפלגתי בכנסת.

הדבר מעורר כמה שאלות חשובות. מה תהייה, בדיוק, סמכויותיה של מועצת-המדינה? עליה לשרש במתדיוכחים ובלם קונסטוטוציוני, מבלי לפגוע בריבונות הכנסת.

מי ימנה את חברי המועצה? אפשר למסור למוסדות שונים - כגון לישבת עורכי-הדין, ההסתדרות הרפואית, התאחדות התעשיינים, הוועד הפועל של ההסתדרות - את הסמכות לבחור בחברים שיבואו מיקצועות אלה. אחרים - כגון שופטים-בדימוס, רביי-אלופים-בדימוס ושרים-בדימוס - יתמנו אוטומטית.

המינוי הפורמלי ייעשה מן הסתם, עיירי נשיא המדינה.

זאת, בערך, היתה הצעתי לפני שמונה שנים. אז הורדה בוע, עיירי הוקנים דווקא. אחדים מהם כבר הודו בפני מאן, שהם מתחרטים על הצבעתם הנחפזת, שהיתה פרי התרגשות רגעית.

כדאי יהיה לחדש את ההצעה בראשית הכנסת הבאה. אולי תזכה, הפעם, בקבלת-פנים אחרת. ואולי זה יפתור גם את הבעייה ששמה גולדה מאיר.

מועצת-המדינה?

אני מציע זאת רק כפיתרון אנושי לבעיית הרי עסקנים הקשישים, ואיני סבור שמועצת-המדינה צריכה להיות בית-אבות פוליטי.

אני בטוח שהיא תוכל למלא תפקיד חשוב מוגדר.

אחת המיגרעות הגדולות של המישטר בארץ היא שאין כל מיגבלה ומעצור לשילטון הרוב בכנסת. בהעדר חוקה, ובהעדר בימישפט המוסמך לבטל חוקים שררי רוחיים המתקבלים על-ידי הרוב, נפתח הפתח לשרירות טוטאלית.

"הפקרות רובנית" זו מוצאת את ביטוייה בחקיקה נחפזת ושרירותית.

לא פעם קורה שרוב הכנסת נאחז בהיטטריה זמנית, ומעביר אחת-שתיים חוק הגורם בכייה לדורות. או שר הנהלות המיפלגות, המרכיבות את הרוב, נתקפות בולמוס

ליידי גולדה *

של תאוות-בצע חמסנית, ומעבירות בכוח חוק שהציבור כולו רואה בו דבר שפל.

כך, למשל, הועבר בכנסת הקודמת חוק מיוחד להקמת תחנת ודינג' ד' בתל-אביב. מרגע הגשת הצעת-החוק, ועד להפרכתה חוק סופי, עברו 24 שעות.

דוגמה טרייה יותר היא קנוניית-הנבדה של בדרעופר, שהועברו תוך כמה שבועות בכרוי טאליות חסרת-תקדים.

אילו היתה לנו חוקה אמריקאית, היה בית-המישפט העליון מבטל את שני החוקים למחרת היום.

אולם יש גם פיתרון אחר לבעייה: קיומו של בית שני, שיהיה מוסמך לעכב חקיקת חוקים, שיש לגביהם ספקות.

איני מתכוון לווסו מוחלט. בית-הנבחרים צריך להישאר ריבוני. אך מישטרנו יהיה תקין יותר אם תהיה קיימת מועצת-מדינה שתוכל, בהחלט רוב, לצוות על הכנסת לעיין מחדש בחוק שנתקבל בה, ולהעבירו קריאה רביעית. ייתכן גם נוהל שידרוש רוב משוריין של שני שלישים בכנסת לקבלת חוק שמועצת-המדינה הצביעה נגדו.

הנוהל המדוייק אינו חשוב כליכך. חשוב העיקרון: שניתן יהיה לעכב לזמן מה את קבלתו של חוק ששנוי במחלוקת ציבורית חמוי רח - כדי שהכנסת תצטרך לדון בו עוד פעם, באווירה רגועה יותר.

* קאריקטורה של זאב בהארץ, מתוך עמוד שצויד על-ידו לרגל הגשת הצעת-החוק של אורי אבנרי בכנסת הקודמת.